

Олена ЯРИШКОкандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Запорізька державна інженерна академія**Єлизавета ТКАЧЕНКО**кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Запорізька державна інженерна академія**Юлія РОМАНЮК**

Запорізька державна інженерна академія

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто сутність поняття «оборотні активи» та проведено аналіз стану оборотних активів металургійних підприємств України. Наведено основні підходи до управління ними на металургійних підприємствах.

Ключові слова: оборотні активи, баланс, актив, аналіз, управління, металургійні підприємства.

Насамперед слід зазначити, що металургійна галузь залишається одним із основних елементів економіки України. Головними чинниками розвитку галузі, протягом останнього десятиріччя, став перехід прав власності на підприємства у приватні руки.

Металургія є основним донором бюджету та головним постачальником валюти в державу. Але за підсумками роботи металургійних підприємств поточного року виплавка сталі в країні знизилася на 5% відносно аналогічного періоду минулого року. За даними оцінки World Steel Association, Україна займає десяте місце в рейтингу 62-х країн — основних світових виробників сталі [9].

Однією з умов ефективної діяльності та подальшого розвитку підприємств галузі є забезпечення їх фінансовими ресурсами, що досягається за допомогою оборотних активів.

Сучасний стан більшості металургійних підприємств свідчить про неефективність управлінських рішень менеджменту оборотних активів підприємства, а саме неоптимальність складу та структури оборотних активів та факторів, які впливають на ефективність використання оборотних активів підприємства. Це зумовлює необхідність обґрунтування основних підходів щодо управління оборотними активами з урахуванням особливості галузі.

Окресленим проблемам присвячено низку наукових праць відомих вчених-економістів, таких, як І. Бланк, Г. Кірейцев, В. Король, А. Поддєрьогін, А. Римарчук, О. Терещенко та інші. Віддаючи належне дослідженням, проведеним у цій сфері, хочемо зауважити, що на сьогодні все ще існує перелік проблем, які залишаються не вирішеними як на рівні промисловості загалом, так і на рівні її окремих галузей (у тому числі металургійної).

Метою статті є обґрунтування підходів до управління оборотними активами з урахуванням особливості металургійної галузі.

Аналіз питання розгляду менеджменту оборотних активів металургійних підприємств, на нашу думку, слід починати з дослідження сутності поняття «оборотні активи», оскільки в економічній літературі існують різні

підходи.

У П(С)БО 2 «Баланс» зазначено, що оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи впродовж дванадцяти місяців з дати балансу [1].

За Кірейцевим Г. Г., оборотні активи – це грошові кошти, авансовані в обігові виробничі фонди та фонди обігу, які забезпечують безперервність процесу виробництва і проведення розрахунків [6, с.178].

За Білик М. Д., оборотні активи характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну виробничо-комерційну операційну діяльність і повністю використовуються впродовж одного виробничо-комерційного циклу [3, с. 94]. Ці визначення наголошують на значенні оборотних активів для забезпечення безперебійного виробничого процесу.

На думку Власової Н. О., Безгікової Л. І. та Круглової А. О., оборотними активами є сукупність матеріальних і грошових цінностей, які обслуговують поточний господарчий процес підприємства, перебувають у постійному кругообігу і в повному обсязі переносять свою вартість на товари, роботи, послуги, що реалізуються протягом одного операційного циклу, з метою отримання економічної вигоди, прибутку [7]. Автори виявляють важливу ознаку оборотних активів підприємства – повне перенесення їх вартості на новостворену продукцію.

Проаналізувавши поняття «оборотні активи» в різних фахових джерелах, можна виділити наступні підходи економістів до трактування сутності цього поняття:

- сукупність оборотних фондів та фондів обігу;
- оборотні засоби підприємств, що відображаються в активі їх бухгалтерського балансу;
- активи, що використовують в одному операційному циклі, обороті, або будуть перетворені на гроші протягом одного року;
- сукупність майнових цінностей, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і

повністю споживаються протягом одного операційного циклу;

- засоби підприємства, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції.

Оборотні активи – це найбільша складова майна підприємства, тому підприємства мають значні можливості маневрування ними.

Управління оборотними активами підприємства становить найбільшу частину операцій фінансового менеджменту. Початковим етапом управління оборотними активами є визначення їх переваг та недоліків порівняно з необоротними активами. До переваг оборотних активів можливо зарахувати наступні: висока ліквідність, перебування частини оборотних активів у формі готових засобів платежу, швидка реструктуризація, підвищення темпів обігу шляхом раціонального управління. Недоліками є: додаткові витрати на утримання зайвих оборотних активів, витрати на можливі природні убування товарно-матеріальних цінностей, інфляційне знецінення грошових активів, високий рівень фінансових ризиків [2].

Ефективне управління оборотними активами насамперед базується на аналізі зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємств різних галузей.

Розглянемо динаміку оборотних активів суб'єктів господарювання України за видами промислової діяльності (таблиця 1) [10]. З даних таблиці 1 можливо зазначити, що протягом 30.09.2009-30.09.2011 рр. значних змін у структурі та динаміці оборотних активів за видами промислової діяльності не відбулося. У всіх галузях спостерігається тенденція до зростання, окрім легкої промисловості та виробництво коксу, продуктів нафтопереробки (мають незначний спад на 30.09. 2011 року). Найбільшу частку в структурі оборотних активів займає переробна промисловість – 47,04 % та 47,55 % у 2009 р. та 2010 р. відповідно, а у 2011 р. – 46,86 %. Найбільшого зростання оборотних активів на 30.09. 2011 року зазнали: добувна промисловість на 63,3 %, хімічна та нафтохімічна промисловість на 47,3 %. Збільшився обсяг оборотних активів і у металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів на 43,1 % порівняно з 30.09.2009 року. Таким чином, виявлено тенденцію до зростання оборотних активів суб'єктів господарювання України фактично за всіма видами промислової діяльності.

З метою якісного аналізу необхідно також дослідити структуру оборотних активів металургійної галузі (таблиця 2). Можемо зробити висновок, що для металургійних підприємств питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів складає більше 70%. Дебіторська заборгованість як структурна частина оборотних активів є достатньо мобільною порівняно з матеріальними запасами, але дебіторська заборгованість становить частину заморожених оборотних активів, що приведе до втрачання певної суми чистого прибутку, яка пов'язана з обертанням оборотних коштів.

Необхідно зазначити, що управління оборотними активами є частиною загальної фінансової стратегії металургійних підприємств. Аналіз робіт вчених [4; 7], які розглядають питання управління оборотними активами, дозволяють виділити наступні етапи (рис. 1)

Система управління оборотними активами має на меті формування частини загальної фінансової стратегії підприємств, що полягає у визначенні принципів

підходів до формування оборотних активів. У процесі управління необхідно обрати найбільш оптимальну модель їх формування: консервативну, помірну, агресивну. Консервативний підхід – мінімізація операційних і фінансових ризиків; негативний вплив на ефективність використання оборотних активів (їх оборотність та рівень рентабельності). Помірний підхід – оптимальне співвідношення між рівнем ризику та рівнем ефективності використання фінансових ресурсів. Агресивний підхід – мінімізація усіх форм страхових резервів за окремими видами оборотних активів.

При виборі найбільш сприятливого підходу до формування оборотних активів слід мати на увазі, що консервативний підхід негативно впливає на зростання обсягу операційної діяльності підприємства і формування стійких комерційних зв'язків. Агресивний підхід викликає надмірне відволікання фінансових засобів, знижує рівень платоспроможності підприємства, а в результаті знижує рентабельність оборотних активів і використовуваного капіталу.

Здійснюючи управління оборотними активами на металургійному підприємстві, слід звернути увагу на вибір оптимального рівня і раціональної структури цих активів.

Виходячи з аналізу складу та структури оборотних активів металургійних підприємств України (табл.1, табл.2), одним із напрямів підвищення ефективності їх використання є оптимізація їх розподілу між сферами виробництва та обігу.

Вважаємо, що управління оборотними активами металургійного підприємства – це складний процес, першочерговими проблемами якого є: управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами. Важливим у вирішенні цих проблем є впровадження сучасних механізмів управління: застосування портфельного підходу до управління дебіторською заборгованістю; впровадження узгоджених методик управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями; використання методів логістичного управління запасами.

Значна питома вага дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів металургійних підприємств зумовлює необхідність використання дієвих способів управління нею.

Для ефективної діяльності підприємств важливе значення має аналіз дебіторської заборгованості за минулий період, зокрема оцінювання її рівня і складу; формування принципів та умов кредитної політики щодо покупців продукції; визначення форм реалізації готової продукції покупцям; оцінювання кредитоспроможності покупців на підставі відомостей, які ними надаються; здійснення ефективного контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості [5].

Узагальнення наведеного теоретичного дослідження і результати проведеного аналізу стану оборотних активів дають можливість зробити наступні висновки:

1. Теоретичне дослідження категорії оборотних активів, правильне розуміння їх сутності забезпечує можливість об'єктивного аналізу їх стану, оптимального їх формування та раціонального використання.

2. Структура джерел формування оборотних активів металургійних підприємств не є оптимальною, що пов'язано з недостатністю власного оборотного капіталу, поряд з великими обсягами дебіторської заборгованості.

Таблиця 1. Динаміка оборотних активів суб'єктів господарювання України за видами промислової діяльності [10]

	на 30. 09. 2009 р.		на 30. 09. 2010 р.		на 30. 09. 2011р.		Темп зростання 2011/2009
	млн. грн	питома вага, %	млн. грн	питома вага, %	млн. грн	питома вага, %	
Оборотні активи всього по галузях	739832,2	100	897576,2	100	1001840,7	100	135,4
добувна промисловість	64087,6	8,66	83722,7	9,33	104650,5	10,45	163,3
переробна промисловість	348016,3	47,04	426756,1	47,55	469501,3	46,86	134,9
легка промисловість	4925,1	0,67	5519,8	0,61	5315,4	0,53	107,9
оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	2720,2	0,37	3080,2	0,34	3304,7	0,33	121,5
целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	7208,5	0,97	8747,6	0,97	10020,5	1,00	139,0
виробництво коксу, продуктів нафтопереробка	28756,2	3,89	39350,4	4,38	36406	3,63	126,6
хімічна та нафтохімічна промисловість	25450,5	3,44	29778,5	3,32	37498,9	3,74	147,3
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	13364,6	1,81	15985,1	1,78	16052,6	1,60	120,1
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	99489,4	13,45	124592,2	13,88	142354,8	14,21	143,1
машинобудування	80331,3	10,86	92920,4	10,35	99450,8	9,93	123,8
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	65482,5	8,85	67123,2	7,48	77285,2	7,71	118,0

Таблиця 2. Склад та структура оборотних активів металургійних підприємств України [10]

Оборотні активи	на 30. 09. 2010 р.		на 30. 09. 2011 р.	
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %
Оборотні активи, всього, у т.ч.:	124592,2	100	142354,8	100
- оборотні активи в запасах ТМЦ	24709,6	19,83	33491,7	23,53
- дебіторська заборгованість	91677	73,58	101675,5	71,42
- поточні фінансові інвестиції	1325,9	1,06	1015,9	0,71
- грошові кошти	4408,7	3,54	3253,5	2,29
- інші оборотні активи	2471	1,98	2918,2	2,05

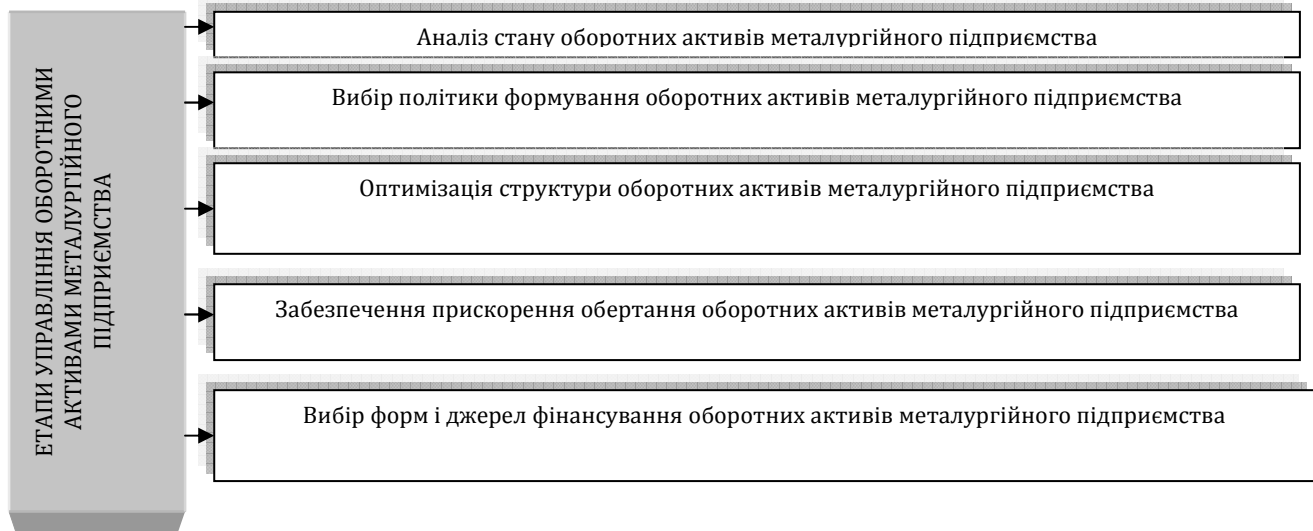


Рис. 1. Етапи управління оборотними активами металургійного підприємства

Тому підвищення ефективності використання оборотних активів підприємств металургійної галузі є важливою передумовою поліпшення їх фінансового стану в сучасних умовах.

Таким чином, результати дослідження можуть скласти основу для подальших наукових розробок щодо

управління оборотними активами металургійних підприємств, що передбачають визначення оптимальної величини оборотних активів, їх використання та варіанти фінансування.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України 31.03.99 №87 зі змінами та доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2009. -№10.
2. Баліцька, В. В. Вартісні та структурні характеристики оборотного капіталу вітчизняних підприємств [Текст] / В. В. Баліцька // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №12. – с. 31 – 37.
3. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз [Текст] / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк- К.:КНЕУ, 2005.-592с.
4. Бланк, І. О. Фінансовий менеджмент [Текст] / І. О. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр. 2004. – 656 с.
5. Єдинак, Т. С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи[Текст] / Т. С. Єдинак //Держава та регіони. – 2009. – №3. – с. 54-57.
6. Кірейцев, Г. Г. Фінансовий менеджмент [Текст] / Г. Г. Кірейцев. – К.: Центр учбової літератури, 2002.-566с.
7. Римарчук, А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація [Текст] / А. М. Римарчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №7-8 – с. 106-111.
8. Статистичний щорічник України 2010 / За редакцією О. Г. Осауленка. К. : Август Трейд, 2011. – 560 с.
9. Інтернет – версія газети [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.delo.ua
10. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

РЕЗЮМЕ

Ярышко Елена, Ткаченко Елизавета, Романюк Юлия

Управление оборотными активами металлургических предприятий

Рассмотрена сущность понятия «оборотные активы» и проведен анализ состояния оборотных активов металлургических предприятий Украины. Определены преимущества и недостатки оборотных активов. Проанализированы особенности управления оборотными активами. Приведены основные подходы к управлению оборотными активами металлургических предприятий, учитывая отраслевые особенности.

RESUME

Yaryshko Olena, Tkachenko Yelyzaveta, Romanyuk Yulia

Management of the assets circulating of metallurgical enterprises

The essence of the concept of " circulating assets " and the analysis of the state of the circulating assets of metallurgical enterprises in Ukraine are considered. Advantages and disadvantages of current assets are shown. The features of circulation of assets are analyzed. There have been shown the basic approaches to the management of current assets of metallurgical enterprises.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2012 р.